

Hippocrates and his principles of medical ethics

Bujalkova M

Hippokrates a jeho zásady lékařské etiky

Abstract

Bujalkova M:
Hippocrates and his principles of medical ethics
Bratisl Lek Listy 2001; 102 (2): 117–120

“The Father of Medicine”, as Antiquity called Hippocrates has left rich medical and ethical heritage for us. His heritage — the collection of treatises *Corpus Hippocraticum*, from 5th and 4th centuries BC, comprise not only general medical prescriptions, descriptions of diseases, diagnoses, dietary recommendations etc., but also his opinion on professional ethics of a physician. The Hippocratic Oath, taken by ancient and medieval doctors, requires high ethical standards from medical doctors. Its principles are important in professional and ethical education of medical doctors even today. (Ref. 4.)

Key words: ancient medicine, medical science, medical ethics.

The biography of Hippocrates comprises noteworthy components of history and myths. Belonging to Aesculapius extraction he was derived through his father Heracleides from Aesculapius worshipped as the son of Apollo. His mother Phainarete traced her origin directly from Heracles. The sparse truth about him consists of a mere handful of biographic data: Hippocrates was born about 460 B.C. on the island of Cos where even today the Hippocrates' plane trees are admired. He had been taught by his father Heracleides as well as by the most famous teachers of that time. He is believed to be taught medicine by an acknowledged dietologist Herodicos of Selymbria, retorics by Georgias of Leontina, and philosophy by his peer Democritos of Abdera. Hippocrates made his career as a house-to-house physician, the so called *periodeut*. He had founded the Coyan Medical School that later on competed with the Knidean Medical School. For a long time he acted in Thrace and died in old age in Larissa in Thessalia about 377 B.C.

That is about all we know of his life. However, into the period between 460 and 380 B.C. falls the rise and decline of the Athens, including the era of Pericles when science and arts flourished. In Athens huge representative buildings are erected — Parthenon and

Abstrakt

Bujalková M.:
Hippokrates a jeho zásady lékařské etiky
Bratisl. lek. Listy, 102, 2001, č. 2, s. 117–120

“Otec medicíny”, ako nazýval starovek Hippokrata, nám zanechal bohaté odborné i etické dedičstvo. Jeho zbierka spisov *Corpus Hippocraticum*, ktorá vznikla v 5. a 4. stor. p.n.l., obsahuje nielen všeobecné lekárske predpisy, opisy chorôb, diagnózy, diétne predpisy atď., ale i jeho názory na odbornú a morálnu kompetenciu lekára. Hippokratova prísaha, ktorú skladali antickí a stredovekí lekári, sa vyznačovala vysokými etickými požiadavkami. Zásady tejto prísahy sú významné aj dnes pri výchove a etickom formovaní lekára. (Lit. 4.)

Kľúčové slová: antická medicína, lekárska veda, lekárska etika.

Životopis Hippokrata skrýva v sebe pozoruhodné spojenie historických a legendárnych prvkov. Ako asklepiad odvodzuje svoj pôvod cez svojho otca Herakleida od Asklépia, ktorý bol uctievaný ako syn Apollóna. Jeho matka Phainarete odvodzovala svoj rodokmeň priamo od Herakla. Čo vieme naozaj, sú len niektoré údaje z jeho života: okolo r. 460 p.n.l. sa Hippokrates narodil na ostrove Kos, kde sa ešte aj dnes ukazujú Hippokratove platany. Vyučoval ho jeho otec Heracleides, ako aj najslávnejší učitelia tých čias. Medicínu sa učil údajne u uznávaného dietetika Herodika zo Selymbrie, rétoriku u Gorgiasa z Leontíny a filozofiu u svojho rovesníka Demokrita z Abdéry. Hippokrates vykonával svoju prax ako podomový lekár, takzvaný *periodeut*, založil kójsku lekársku školu, ktorá neskôr tvorila konkurenciu knidskej lekárskej škole. Dlhé roky pôsobil v Trákii a zomrel vo vysokom veku v Larisse v Tesálii asi r. 377 p.n.l.

Do obdobia od roku 460 do roku 380 p.n.l. spadá však vzostup a úpadok Atén. Spadá doň éra Periklova — vedy a umenia prekvitali. Vznikli mohutné aténske reprezentačné stavby: Partenón, Propylaje. Tukydidés píše *Dejiny peloponézskej vojny*, ktorá trvala od r. 431 do r. 404 p.n.l. a mala viesť ku skaze Atén. Je to

Institute for Foreign Languages, Jessenius Faculty of Medicine, Comenius University, Martin. bujalkova@dean4.jfmed.uniba.sk

Address for correspondence: M. Bujalkova, Dr, PhD, Institute for Foreign Languages JLF UK, Zaborského 2, SK-036 45 Martin, Slovakia.
Phone: +421.842.4134 982, Fax: +421.842.413 6332

Ústav cudzích jazykov Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Martine

Adresa: PhDr. M. Bujalková, CSc., Ústav cudzích jazykov JLF UK, Zaborského 2, 036 45 Martin.

Propylaia. Tukydidés writes his History of Peloponesan War that lasted from the year 431 to 404 B.C. and was going to cause the destruction of Athens. That was the epoch in which the Ionic natural philosophers were still acting — Anaxagoras and Parmenides, and in which the sophists with their learning started to destroy the archaic picture of the world — Protagoras and Gorgias. However, it was also, and most of all, the time when Socrates developed his own dialectic method. A unique epoch of spiritual breakthrough and social revolution, but also the time full of horrors. Between the years 430 and 425 B.C. an epidemic outbreak of plague burst out in Athens, described in detail by Tukydidés, the true cause of which still remains unsolved.

When Hippocrates died in that turbulent time at the age of 83, he left behind two sons — Thessalos and Dracon who worked as personal physicians in Macedonia, as well as his far and wide renowned son-in-law Polybos who was a teacher at the Aesculapian School on Cos Island. Here Polybos completed his famous work “Peri fýseós antrópú” which later, through Nemesios of Emesa, entered the Latin Middle Ages under the title “De natura hominis”. This important work, to which we are obliged for the well known theory of the body fluids and which had given rise to the ancient humoral pathology, stands in the centre of the collection of works titled “Corpus Hippocraticum”. This immense collection consisting of 58 writings (in 73 books) was most probably completed about 300 B.C., though the time of its beginnings remains obscure. Its major part originated in the 5th and 4th centuries B.C., however, it contains also much younger parts. Undoubtedly, Hippocrates is not the author of the whole compendium, but today it is impossible to prove which part of it was written by him. However, it is quite clear that it bears the signs of his immense personality, either directly or through his disciples. Both the contents and the formal side of the collection are very diverse: description of diseases, general prescriptions, dietary regulations — addressed not only to the sick but also to the healthy, instructions for surgeons, etc. However, it contains as well the writings of the competing Knidean School that put main stress on special pathology.

Each text selected from “Corpus Hippocraticum” might be topped by the proud statement ascribed to Hippocrates himself: “Omnium artium medicina nobilissima” (Medical art is the noblest of all arts). However, the Father of Medicine continues in a less pompous way: “But because of ignorance of those who perform it and those who know physicians only superficially — medicine as an art is valued less than other arts. And thus many physicians exist only by name and not by their work, and those who are judged by their work are only few.”

Hippocrates considers the real knowledge, skills and professional competence the prerequisites of successful medical treatment. “Those who want to achieve attributes of the art of medicine, need the following: place that suits education, devotion from young age, hard work and a lot of time — as indispensable requirements.” In modern language: a young physician must have a true interest in medicine; without such an interest — all is in vain. Learning of medical art can be compared to plants growing from the earth. “Our natural dispositions are like arable soil, learning like sowing, the environment providing nourishment to plants like a lecture hall, and learning itself is a hard work like that of the farmer. Eventually, time brings the process to final maturity.” Only from the physician educated in that way it can be

epocha, v ktorej pôsobili ešte jónski prírodní filozofi Anaxagoras a Parmenides, v ktorej vystupujú sofisti a svojím učením rozbiájajú archaický obraz sveta, teda Protagoras a Gorgias. Je to však najmä doba, v ktorej rozvinul svoju vlastnú dialektickú metódu Sokrates. Skvelé obdobie duchovného vzplanutia a sociálneho prevratu, ale aj doba plná hrôz. V r. 430—425 p.n.l. vypukol v Aténach mor, epidémia, ktorú podrobne opísal Tukydidés a ktorej skutočnú podstatu ešte nedokážeme určiť ani dnes.

Keď Hippokrates v tejto pohnutej dobe zomrel vo veku 83 rokov, zanechal dvoch synov, Tessala a Drakonta, ktorí pôsobili ako osobní lekári v Makedónii, ako aj široko presláveného zaťa Polyba, ktorý vyučoval v asklepiadskej škole na ostrove Kos. Tu napísal Polybos svoj známy spis *Peri fýseós antrópú*, ktorý sa neskôr prostredníctvom Nemesia z Emesy dostal do latinského stredoveku (*De natura hominis*).

Toto dôležité dielo, ktorému vďačíme za známu teóriu o telesných tekutinách a ktorým vzniká antická humorálna patológia, stojí v centre zbierky spisov *Corpus Hippocraticum*. Táto obrovská zbierka 58 spisov (so 73 knihami) bola zavŕšená pravdepodobne okolo roku 300 p.n.l. Začiatok a spôsob vzniku tejto zbierky nie je presne známy. Jej prevažná časť vznikla v 5. a 4. stor. p.n.l., sú v nej však i časti oveľa mladšie. Niet pochybností o tom, že Hippokrates nie je autorom celého kompendia, teda nedá sa zistiť, ktoré časti sú skutočne Hippokratove. Je však isté, že dielu vtláčil pečať svojej osobnosti, či už priamo, alebo prostredníctvom svojich žiakov. Obsah i forma zbierky sú pestré: opisy chorôb, všeobecné predpisy, diagnózy, diétne predpisy — určené nielen pre chorých, ale i zdravých, návody pre chirurgov. Sú tu však i spisy obsahujúce učenie konkurenčnej knidskej školy, ktorá kládla dôraz na špeciálnu patológiu.

Každý výber textu z *Corpus Hippocraticum* by mohol byť korunovaný pyšným Hippokratovým výrokom: „Omnium artium medicina nobilissima“ – („Lekárske umenie je zo všetkých umení najvznešenejšie“). Predsa však otec medicíny pokračuje ďalej veľmi triezvo a vystihuje situáciu vari každej doby: „Ale pre nevedomosť tých, ktorí ho vykonávajú, a tých, ktorí povrchne posudzujú lekárov, zaostáva medicína čo do vážnosti (úcty) ďaleko za inými umeniami. A tak existuje veľa lekárov podľa mena, podľa svojho pôsobenia existujú však len niektorí“.

Hippokrates pokladá vecné znalosti a tým odbornú kompetenciu za predpoklad liečenia. „Ten, kto si chce osvojiť presné znalosti lekárskeho umenia, potrebuje nasledovné schopnosti a vzdelanie: vhodné miesto na vzdelávanie, výučbu od mladosti, pracovitosť a určité kvantum času, ktoré je na to potrebné“. Moderne povedané: mladý lekár musí mať prirodzený vzťah k medicíne, lebo kde sa vzpiera prirodzenosť, je všetko zbytočné. S vyučovaním v lekárskom umení je to ako s rastlinami rastúcimi zo zeme. „Naše prirodzené schopnosti sú ako orná pôda, výučba ako seja; učebni zodpovedá pri rastlinách výživa, ktorú tieto dostávajú z okolitého vzduchu, a usilovnosť je porovnateľná s prácou na poli. Nakoniec čas privádza všetko k úplnej zrelosti“. Len od takto vzdelaného lekára možno očakávať, že — tak ako znie hlavná hippokratovská zásada — svojím lekárskeým umením bude prospievať alebo prinajmenšom neškodiť (nil nocere, adiuvarre vel nil nocere).

Neskúsenosť naproti tomu je podľa Hippokrata zlým pokladom a zlým klenotom. „Pretože neskúsenosť postráda vo dne i v spánku bezstarostnosť a veselú myseľ. Nedostatok skúseností — to je živná

expected — consonantly with the main hippocratic principle — that through his medical art he will be beneficial to his patient, or at least not doing any harm to him (nil nocere, adiuvare vel nil nocere).

On the other hand, lack of experience is in Hippocrates' eyes a false treasure or jewel. "Since inexperience lacks carefree attitude and a pleasant mind in daytime and also in sleep. Lack of experience is a good nursery of cowardice and impudence." In both cases, uncertain physician can easily stumble and fail: both extremes have the same cause. Cowardice is a sign of incapability and such person loses self-confidence. However, impudence is a sign of inexperience. Since Hippocrates argues that: "Knowledge and assumption are two different things. Learning creates knowledge, ignorance gives rise to assumptions." And then he points out: "Learning gives birth to knowledge, and assumption generates ignorance."

In science as well as in arts many have failed since they could not unite these two things — the inherent faculties and their practical implementation. If somebody wants to achieve both — in Hippocrates' view — philosophy should be brought to medicine and medicine should be integrated to philosophy. Since that physician who tries to achieve the wisdom of life can be matched with God. However, Hippocrates is far from suggesting that a physician should study philosophy — to bring his profession up to heaven. Hippocrates wants to tell us something quite elementary: "philosophos" — is neither a student nor a professor of philosophy, but first of all "philantropos" — a man who knows how to live, and "anthropoplast" — a wise man inspired by his God, and, therefore equal his God. "The difference between medicine and philosophy is not too big since all the virtues of philosophy are involved also in medical science, such as: to free oneself from greediness, to achieve tactfulness, chastity, modesty in clothing, balance of mind, prompt decisions, honesty, logical and concise speech. "These are general rules how to approach people.

In natural world physician is a mere servant of "physis"; he is neither a creator nor a designer but rather a steerman, a "kybernetes" who holds in his careful hand the steer of a boat of life and keeps her on the right course. He himself is bound to the boat; he cannot order the wind, neither the sea. He cannot plan anything *in toto*; when in danger he cannot do much. But exactly then and there he can steer the boat to safety, and to reverse the troublesome situation. To steer means no more than to maintain such balance that ranges within some tolerance around the middlepoint bouncing at the limits only to bring her back to the labile state of equilibrium. To steer also means to maintain the forward direction but, at the same time, not to forget about the swinging balance.

For ages physicians starting their career swore the solemn oath called Hippocratic Oath — involved in "Corpus Hippocraticum" as "Horkos" (Oath). It was obligatory for all physicians before embarking upon their medical careers. It is characteristic with its racy style and high ethical message. The text and principles of the Oath have not lost their significance even today, namely in education and ethical moulding of a physician. Taking the Oath young physician expresses his thankfulness to his master, and commits himself to care for the good and welfare of his patients to his best ability and judgement and never do harm to anyone.

pôda pre zbabelosť a bezočivosť". V oboch smeroch sa neistý lekár prevíni a zlyhá: oba extrémny majú tú istú príčinu. Zbabelosť je znakom neschopnosti, taký človek si v ničom nedôveruje. Bezočivosť je však znakom neskúsenosti. Lebo Hippokrates hovorí takto: „Poznanie a predstava sú dve rôzne veci. Znalosť vytvára poznanie, neznalosť predstavu.“ A potom ešte zdôrazňuje: „Poznanie v dôsledku toho plodí znalosti, predstava nevedomosť“.

Vo vede, ako aj v umení stroskotali mnohí preto, lebo nedokázali zjednotiť oboje — prirodzené vlohy a praktické uplatnenie. Ak si chce niekto osvojiť obe z týchto vecí, tak treba podľa Hippokrata preniesť filozofiu do lekárskej vedy a lekársku vedu začleniť do filozofie. Lebo lekár, ktorý sa zároveň usiluje o životnú múdrosť, sa vyrovná bohu. Hippokrates tým vonkoncom nemieni, že lekár by mal študovať filozofiu, aby mohol svoj úrad takpovediac urobiť vznešeným a pozdvihnúť ho až do nebies. Hippokrates chce povedať niečo úplne elementárne: „filosofos“ nie je podľa neho ani študent ani profesor filozofie, ale predovšetkým „filantropos“ — človek, ktorý vie žiť, a „anthropoplast“ — mudrc, ktorý je inšpirovaný svojím bohom, a preto sa vyrovná bohu. „Rozdiel medzi medicínou a filozofiou nie je veľký, pretože všetky vlastnosti, ktoré patria k filozofii, sú obsiahnuté aj v lekárskej vede, teda: oslobodenie od chamtivosti, ohľaduplnosť, cudnosť, skromné oblečenie, dôstojnosť, schopnosť posudzovať, vyrovnanosť, rozhodnosť, statočnosť, vyjadrovanie sa v sentenciách.“ Toto je návod na spôsob, ako zaobchádzať s ľuďmi.

V svete prírody je lekár iba služobníkom fysis; nie je tvorcom a plánovačom, ale skôr kormidelníkom, je „kybernetes“, ktorý drží starostlivou rukou kormidlo loďky života a udržuje jej správny kurz. On sám tiež sedí v loďke; nemôže rozkazať vetru a nie je zodpovedný za more. Nemôže nič plánovať in toto; nemôže veľa urobiť, ak je v ohrození. Ale práve vtedy môže kormidlovať, a tým pomáhať a nakoniec zvrátiť ťažkú situáciu. Kormidlovať znamená vždy len toto: udržať takú rovnováhu, ktorá kolíše v určitej tolerancii okolo stredu, naráža pritom na hranice, aby sa znova dostala do labilného stavu vyváženia. Kormidlovať ďalej znamená viesť, čím sa určuje smer ďalšieho pohybu vpred bez toho, aby sme zabúdali súčasne na kolísajúcu rovnováhu.

Po dlhé stáročia sa antickí a stredovekí lekári podrobovali slávnostnému sľubu, hoci pochádzal zo staroveku. Tento sľub sa nachádza v *Corpus Hippocraticum* ako *Horkos* (Prísaha). Skladal ju každý, kto vstupoval do lekárskeho cechu. Vyznačuje sa jadrnosťou a vysokými etickými požiadavkami. Text a zásady tejto prísahy sú významné ešte aj dnes pri vzdelávaní a etickom formovaní lekára. Mladý lekár v prísaha okrem iného vyjadroval vďačnosť svojmu učiteľovi a zaväzoval sa, že bude podľa svojho najlepšieho svedomia dbať o zdravie a blaho chorého a nikdy sa neprepožičia k ničomu zlému a škodlivému.

Čo nám etické kritériá Hippokratovej prísahy a výrok o vznešenosti lekárskeho umenia hovoria dnes? Kde by sme našli záväznú etickú normu a podľa akých kritérií sa má riadiť mravné správanie lekára? Takáto formulácia otázky nás trápi o to viac v dobe, keď všetka výchova sa nahrádza púhym vzdelávaním. Univerzity si už nekladú za svoju prioritnú úlohu vychovávať lekárov. Študent medicíny je síce rozsiahle informovaný, ale nikto už neočakáva, že z lekárskech fakúlt prídu morálne a eticky zdatní lekári. Naše vzdelávacie inštitúcie sa vyznačujú tým, že sú často bez vnútorného konceptu, bez uceleného výchovného plánu, bez zmysluplných motívácií a bez vlastnej adekvátnej vysokoškolskej didaktiky. Lekár sa

What is this message of ethical criteria of the Hippocratic Oath and of the words on dignity of medical art for us today? Where could the binding ethical norm be found and which criteria should be followed to direct ethical behaviour of a physician? These questions become even more disturbing today when education is being replaced by mere teaching. Education seems to be no more a priority. Even though the student of medicine is extensively informed in professional field, nobody anymore expects that medical schools will release morally and ethically mature physicians. Our educational institutions are often without any inner conception, integral educational curricula, without any meaningful motivation and without adequate educational and didactic plan. Thus, physician is often degraded to the position of a social bearer of the duties, and he also behaves like that: adjusts to the grotesque business organized for the sake of patients by industries, insurance companies and health services.

Which are the ideas guiding physician's work in Hippocrates' way? They are condensed in his 1st Aphorism: *vita brevis, ars longa, occasio celeris, experimentum periculosum, iudicium difficile* (life is short, art/science vast, opportunity volatile, experiment risky, decision difficult).

prítom často degraduje na sociálneho nositeľa úloh a podľa toho sa správa: prispôsobuje sa grotesknému obchodu, ktorý kvôli pacientovi organizuje priemysel, poisťovne a zdravotníctvo.

A čo riadi skutky lekára podľa Hippokrata? Hovorí o tom prvý aforizmus: *vita brevis, ars longa, occasio celeris, experimentum periculosum, iudicium difficile* (život je krátky, umenie/veda obšiahla, príležitosť pominuteľná, pokus nebezpečný, úsudok/rozhodnutie ťažké.)

Literatúra

1. **Luther E., Thaler B.:** Das hippokratische Ethos. Halle, Martin-Luther-Universität 1967.
2. **Niedermayer A.:** Ärztliche Ethik. Wien, Herder 1954.
3. **Oeuvres completes d'Hippocrate.** In: par Littré É. (Ed.). t. I—X, Paris 1839—1861.
4. **Schipperges H.:** Moderne Medizin im Spiegel der Geschichte. Stuttgart, Georg Thieme 1970.

Received January 20, 2001.

Accepted February 11, 2001.